

**POLIITILISE
ÖKONOOMIA
kursuse
PROGRAMM**

**kõrgematele
õppeasutustele**

POLIITILISE ÖKONOOMIA
kursuse
PROGRAMM

kõrgematele õppeasutustele
(110 ja 130 tundi)

Originaali tiitel:

ПРОГРАММА КУРСА ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭКОНОМИИ

для высших учебных заведений

(110 и 130 часов)

Издательство «Мысль», Москва 1965

Tõlkinud P. Freidin

Programmi on kinnitanud NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse
Ministeeriumi Ühiskonnateaduste Valitsus

2

ARHIIVKOGU

I. TEE MA.

Poliitilise ökonomia aine

Poliitilise ökonomia aine definitsioon. Tootmise, jaotuse, vahetuse ja tarbimise vahekord. Spetsiifilised ja üldised majandusseadused ning nende objektiivne iseloom. Majandusscaduste tunnetamine ja kasutamine. Majanduslikud kategooriad.

Poliitilise ökonomia koht marksismi-leninismi koostisosade hulgas. Poliitiline ökonomia ning teised majandusteadused, loodus- ja tehnilised teadused.

Poliitilise ökonomia meetod.

Poliitilise ökonomia klassiiseloorm, parteiline iseloom. Marxi ja Engelsi poolt teostatud revolutsiooniline pööre poliitilises ökonomias. Leninlik etapp marksistliku poliitilise ökonomia arendamises. Poliitilise ökonomia tähtsus proletariaadi klassivõitlusele ja kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele.

2. TEE MA.

Kapitalismieelsed tootmisviisid

Ürgaegse ühiskonna majanduslik kord. Ühine töö ja tootmisvahendite ühine omandus ürgkogukonna raames.

Loomulik tööjaotus. Lihtne kooperatsioon. Võrdsustav jaotamine. Esimene suur ühiskondlik tööjaotus ja vahetuse tekkimine.

Orjanduslikule korrale ülemineku majanduslikud eeldused. Lisaproducti tekkimine. Eraomanduse, varalise ebavõrdsuse ja inimese ekspluateerimise tekkimine. Käsitöö arenemine ja teine suur ühiskondlik tööjaotus. Tootmise ja vahetuse arenemine. Raha tekkimine. Kaupmeeste tekkimine ja kolmas suur ühiskondlik tööjaotus. Liigkasuvõtmise tekkimine. Orjatöö muutumine ühiskonna eksisteerimise aluseks.

Orjandusliku ühiskonna majanduslik kord. Orjapidajate omandiõigus tootmisvahenditele ja orjale. Orjade seisund tootmises ja ühiskonnas. Orjatöö lihtne kooperatsioon. Ühiskondliku tööjaotuse edasiarenemine. Vastuolude teravnemine orjandusliku ühiskonna majanduses. Feodaalkorra üle mineku majanduslikud eeldused.

Feodaalühiskonna majanduslik kord. Feodaalne maamandus ja talupoegade isiklik sõltuvus feodaalidest. Feodaalse tootmise ja maarendi vormid. Naturaalmajapidamine. Käsitöölise tsunftid. Kaubandus- ja liigkasu kapital ning nende osa feodaalmajanduse lagunemises. Vastuolude teravnemine feodaalühiskonna majanduses. Kapitalistlikule korrale üle mineku majanduslikud eeldused.

Kapitalismieelsete majandusvormide igandid kaas aegse kapitalismi tingimustes.

I OSA

KAPITALISTLIK TOOTMISVIIS

A. Kapitalistliku tootmisviisi üldised alused. Monopolismieelne kapitalism

3. T E E M A.

Kaubatootmine. Kaup ja raha

Kaubatootmise iseloomustus. Lihtsa kaubatootmise ja kapitalistliku kaubatootmise ühised jooned ning erinevused.

Kaup ja selle omadused. Kaubas kehastunud töö kahe sugune iseloom. Vastuolu eratöö ja ühiskondliku töö vahel. Kauba väärtuse suurus. Individuaalne tööaeg ja ühiskondlikult vajalik tööaeg. Tööviljakus, töö intensiivsus ja kauba väärtus. Lihtne ja komplitseeritud töö.

Väärtusvormid. Vahetuse ja väärtusvormide arenemise ajalooline protsess ning raha tekkimine.

Raha olemus ja funktsioonid. Ringlemiseks vajalik raha huik. Paberraha.

Väärtusseaduse toime lihtsa kaubatootmise tingimustes. Konkurents ja tootmise anarhia. Väärtusseaduse osa kapitalismi tekkimises ja arenemises. Kaubafetišism.

Kodanlike ja väikekodanlike «väärtus- ja rahateooriate» kriitika.

4. T E E M A .

Kapital ja lisaväärtus

Raha muundumine kapitaliks. Kapitali üldvalem ja selle vastuolu. Tööjõud kui kaup.

Tootmisvahendite kapitalistlik eraomandus. Kapitali esialgne akumulatsioon.

Lisaväärtuse tootmine. Kapitalistliku tootmise kahe-
gune iseloom. Vajalik töö ja lisatöö. Lisaväärtus. Kapitalistliku eksploateerimise iseärasused.

Kapitali olemus. Kapitali kodanlike definitatsioonide kriitika. Püsivkapital ja muutuvkapital. Lisaväärtuse mass ja norm ning nende kasv kapitalismi arenemisega.

Lisaväärtuse suurendamise kaks viisi. Tööpäev ja selle piirid. Töö intensiivistamine kapitalismi tingimustes. Kapitalismi arenemisstaadiumid tööstuses. Kapitalismi põhiline vastuolu.

Kapitalismi põhiline majandusseadus. Lisaväärtuse õpetuse tähtsus.

5. T E E M A .

Palk kapitalismi tingimustes

Palga olemus kapitalistlikus ühiskonnas.

Palgavormid ja -süsteemid kapitalistlikes ettevotetes ning nende evolutsioon tänapäeva tingimustes.

Nominaalpalk ja reaalpalk. Naturaalpalk ja rahapalk.

Diskrimineerimise liigid palga alal kapitalismi tingimustes. Töölisaristokraatia palk. Palga natsionaalsed erinevused.

Kodanlike ja reformistlike «palgateooriate» kriitika.

6. T E E M A .

Kapitalistliku akumulatsiooni üldine seadus

Tootlike jõudude ja kapitalistlike tootmissuhete lihtne ja laiendatud taastootmine.

Kapitalistliku akumulatsiooni olemus ja tegurid. Kapitali orgaaniline struktuur. Kapitali kontsentreerumine ja tsentraliseerumine.

Kapitalistliku akumulatsiooni protsess ja reserv-tööarmee tekkimine. Relatiivse üldrahvastuse kolm põhivormi. Kapitalistlik rahvastusseadus. Malthuse ja tänapäeva maltuslaste reaktsiooniliste «rahvastusteooriate» kriitika. Keynesi täieliku rakendatuse «teooria» kriitika.

Kapitalistliku akumulatsiooni üldine seadus. Proletariaadi olukorra relatiivne ja absoluutne halvenemine. Reaalpalga langemise tendents kapitalistlikus ühiskonnas. Proletariaadi majandusliku võitluse tähtsus. Töötajate suurenev proletariseerumine tänapäeva kapitalistlikus ühiskonnas. Töölisklassi struktuuri muutumine.

Kapitalismi põhilise vastuolu teravnemine. Kapitalistliku akumulatsiooni ajalooline tendents.

Tänapäeva kodanlike, reformistlike ja revisionistlike «teooriate» kriitika proletariaadi olukorra küsimuses («tulude võrdsustamise teooria» jt.).

7. TEE MA.

Kapitali ringkäik ja käive

Kapitali ringkäik ja selle kolm staadiumi. Tööstuskapitali kolm vormi.

Kapitalistlik tootmine ja ringlus. Ringlussfääris rakendatava töö iseärasused.

Kapitali käive. Põhikapital ja käibekapital. Põhikapitali füüsiline ja moraalne kulumine. Amortisatsioon.

Käibeaeg ja selle koostisosad. Tootmisaeg ja tööperiood. Ringlusaeg. Muutuvkapitali käibe kiirendamine ning selle mõju lisaväärtuse massile ja aastanormile.

8. TEE MA.

Lisaväärtuse muundumine kasumiks ja protsendiks

Lisaväärtuse jaotamine ekspluataatorlike klasside mitmesuguste gruppide vahel.

Kapitalistlikud tootmiskulud ja kasum. Kasumi mass ja kasuminorm ning tegurid, mis nende suurusele mõju avaldavad.

Keskmise kasuminormi kujunemine ja kauba väärtuse muundumine tootmishinnaks. Kasuminormi langemise tendentsi seadus, ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Lisakasumi kujunemise tingimused.

Kaubanduskapital ja kaubanduslik kasum. Kapitalistlik kaubanduses töötavate tööliste ja teenistujate ekspluateerimise iseärasused.

Laenukapital ja laenuprotsent. Ettevõtjatulu ja protsent. Kapitalistlik krediit ja selle vormid. Fiktiivne kapital. Aktsiaseltsid. Kapitali demokratiseerimise «teooria» kriitika. Tarbimiskrediit.

Kaubandus- ja laenukapitali osa kapitalistliku majanduse vastuolude teravnemises.

9. TEE MA.

Maarent. Kapitalismi arenemine põllumajanduses

Kapitalistlik põllumajandussüsteem ja maaeraomandus. Rent ja rendimaks. Hüpoteekvõlgnevus.

Monopol maale kui majanduse objektile ja diferentsiaalmaarent. Diferentsiaalmaarent I ja II. Niinimetatud kahaneva mullaviljakuse seaduse kriitika.

Maaeraomanduse monopol ja absoluutne maarent. Monopoolne rent.

Ehituskruntide rent. Rent hankivas tööstuses. Maa hind.

Kapitalismi majandusseaduste avaldumise erivormid põllumajanduses. Suur- ja väiketootmine põllumajanduses. Uusi majanduslikke nähtusi arenenud kapitalistlike maade põllumajanduses.

Kodanlikud agraarreformid.

10. TEE MA.

Ühiskondliku kapitali taastootmine.

Majanduskriisid

Ühiskondlik koguprodukt ning selle koosseis väärtuse järgi ja naturaalvormilt.

Realiseerimistingimused kapitalistliku lihtsa taastootmise puhul.

Realiseerimistingimused kapitalistliku laiendatud taastootmise puhul.

Kapitalistliku ühiskonna natsionaalne tulu ja selle kasvu tegurid. Mittetootmissfäär. Natsionaalse tulu jaotamine ja ümberjaotamine ekspluataatorlike klasside huvides. Riigieelarve osa natsionaalse tulu ümberjaotamises. Sõjaliste kulutuste ja maksukoorma kasv.

Kapitalistliku taastootmise antagonistlikud vastuolud. Ületootmise majanduskriisid. Tööstustsükli faasid ja nende iseärasused. Kriisid ja kapitalismi vastuolude teravnemine. Agraarkriisid. Kodanlike ja väikekodanlike kapitalistliku taastootmise «teooriate» ja «kriisiteooriate» kriitika.

B. Monopolistlik kapitalism — imperialism

II. TEE MA.

Imperialismi majanduslikud põhitunnused ja ajalooline koht

Lenini imperialismiteooria kui marksistliku poliitilise ökonoomia jätk ja edasiarendus uutes ajaloolistes tingimustes. Lenini imperialismiteooria loov arendamine Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ning välisriikide kommunistlike ja töölisparteide poolt.

Imperialismi tekkimine ja tema olemus. Kapitalismi tootlike jõudude arenemine XIX sajandi viimasel kolmandikul. Tootmise kontsentreerumine ja monopolide tekkimine. Monopolide põhivormid. Monopolid ja konkurents. Monopoolselt kõrge kasumi kujunemise tingimused. Monopoolne hind. Linna- ja maatöötajate ekspluateerimise suurendamine imperialismi tingimustes.

Pangakapitali kontsentreerumine ja tsentraliseerumine. Pankade uus osa. Pangamonopolide tekkimine ja nende põhivormid. Finantskapitali kujunemine ja olemus. Finantsoligarhia ja tema valitsemisvormid.

Riiklik-monopolistliku kapitalismi tekkimine ja olemus.

Kapitali väljavedu ja selle vormid. Riigi osa kapitali väljaveos. Kapitali väljaveo iseärasused tänapäeva tingimustes.

Maaailma majanduslik jaotamine kapitalistide liitude vahel. Rahvusvaheliste monopolide tekkimine ja nende peamised vormid.

Maaailma territoriaalse jaotamise lõpuleviimine ja võitlus maailma ümberjaotamise pärast. Imperialismi koloniaalsüsteem. Asumaade tootlike jõudude arenemise pidurdamine monopolide poolt. Rahvusliku kapitali arenemise iseärasused asumaades.

Asumaade ja sõltuvate riikide töörahva hulkade olukord. Töörahva hulkade koloniaalse / ekspluateerimise meetodid.

Kapitalistlik maailmamajandus imperialismi tingimustes ja tema arenemise seaduspärasused. Kapitalismi ebaühtlane majanduslik ja poliitiline arenemine imperialismi tingimustes.

Rahvusvahelise tööjaotuse iseloom kapitalistlikus maailmamajanduses. Tooraine ja kapitali realiseerimise maailmatürud.

Tööjõu rahvusvaheline migratsioon.

Imperialismi ajalooline koht. Imperialismi kolm iseärasust. Kodanlike, reformistlike ja revisionistlike «imperialismiteooriate» kriitika.

12. T E E M A.

Maailma kapitalismi majandus tema üldkriisi perioodil

Kapitalismi üldkriisi olemus, põhijooned ja etapid. Kapitalismi üldkriisi kolmanda etapi iseärasused. Käesoleva ajastu põhisisu.

Maaailma lõhenemine kaheks vastandlikuks süsteemiks ja nendevaheline võitlus. Sotsialismi maailmasüsteemi majandusliku kasvu mõju kapitalistliku majanduse sisevastuolude teravnemisele.

Koloniaalsüsteemi kriis ja lagunemine kui imperialismi sisevastuolude arenemise tulemus. Sotsialistliku maailmasüsteemi mõju imperialismi koloniaalsüsteemi lagunemisele. Koloniaalsüsteemi likvideerimine käesoleval ajastul.

Imperialistlike monopolide majanduslikud positsioonid noortes rahvusriikides. Kolonialismi uued vormid. Ameerika Ühendriikide imperialism on kaasaegse kolonialismi peamine kants.

Noorte rahvusriikide majanduse arenemise teed. Vahenenud maade imperialismivastase võitluse peasuund käes-

oleval etapil. Nõukogude Liitu ja teiste sotsialismimaade igakülgne abi vabanenud maade rahvastele nende võitluses rahvusvaheliste monopolide ülevõimu vastu ja rahvusliku majanduse arendamisel.

Riiklik-monopolistliku kapitalismi arenemine. Riiklik-monopolistliku kapitalismi põhivormid. Riigi osa majanduse militariseerimises ja monopolide majanduslikus välisekspansioonis.

Kapitalistliku majanduse vastuolude teravnemine riiklik-monopolistliku kapitalismi arenemisega. Riiklik-monopolistlik kapitalism ja materiaalne ettevalmistus sotsialismile. Kodanlike, reformistlike ja revisionistlike riiklik-monopolistliku kapitalismi kontseptsioonide kriitika.

Kapitalismi majanduse parasitismi ja roiskumise suurenemine kapitalismi üldkriisi ajastul. Tootmise kasvutempo aeglustumine. Tehnilise progressi majanduslikud tagajärjed. Tootmisvõimsuste alaline alakoormatus ja krooniline massiline tööpuudus. Inflatsiooni kasv. Kapitalistliku tootmise tsükli iseärasused kapitalismi üldkriisi tingimustes.

Kapitalistliku maailmamajanduse kriis. Põhjalikud muutused imperialistlikus rahvusvaheliste majandussuhete süsteemis. Ameerika Ühendriikide osatähtsuse vähenemine kapitalistliku maailma majanduses. Imperialistlike riikide «integratsioon» ning nendevaheliste vastuolude teravnemine. Tooraine ja kapitali realiseerimise turgude probleemi teravnemine. Kapitalistlike maade arenemise ebaühtluse suurenemine ja nendevaheliste vastuolude süvenemine. Monopolistliku kapitalismi arenemine ja kapitalismi põhilise vastuolu süvenemine.

II OSA

KOMMUNISTLIK TOOTMISVIIS

13. TEEMA.

Sotsialismile ülemineku majanduslikud seaduspärasused

Sotsialistlikule korrale ülemineku majanduslikud eeldused.

Sotsialistliku majanduse ülesehitamise üldised seaduspärasused ja iseärasused eri maades. Sotsialismi maa-

ilmasüsteemi mõju üleminekuajajärgu majandusele eri maades.

• Tootmise sotsialistlik ühiskonnastamine. Põhiliste tootmisvahendite natsionaliseerimise vormid ja tempo. Sotsialistliku natsionaliseerimise põhjalik erinevus natsionaliseerimisest kapitalistliku korra tingimustes. Maa natsionaliseerimine ja maa jagamine talupoegade omandiks. Majandussektorid üleminekuajajärgul.

• Sotsialismi majandusseaduste tekkimine. Kaubalisrahaliste suhete kasutamine.

• Sotsialismi materiaal-tehnilise baasi loomine. Sotsialistlik industrialiseerimine.

Põllumajanduse sotsialistlik ümberkujundamine.

Töötajate kultuurilise ja tehnilise taseme tõstmise tähtsus sotsialistliku majanduse ülesehitamisele.

Sotsialistlikule majandusele ülemineku iseärasused majanduslikult mahajäänud maades. Mittekapitalistlik arenemistee. Arenevate maade industrialiseerimine. Agraarsed ümberkujundused ja kooperatiivne liikumine. Rahvamajanduse riikliku sektori arendamine. Arenevate riikide ja sotsialistlike maade majanduslikud suhted. Nende maade majanduse sotsialistlik ümberkujundamine ja mitmesektorilisuse likvideerimine.

• Sotsialismi võit. Sotsialismi materiaal-tehnilise baasi põhijooned. Üleminek mitmesektoriliselt majanduselt sotsialistlikule majandusele. Rahvuste majandusliku ebavõrdsuse likvideerimine. Kodanlike, reformistlike ja dogmaatiliste sotsialismile ülemineku kontseptsioonide kriitika.

13. TEEMA.

Tootmisvahendite sotsialistlik omandus. Sotsialistliku riigi majanduslik osa

Tootmisvahendite sotsialistliku omanduse olemus ja selle kaks vormi. Isiklik omand. Töö iseloom sotsialismi tingimustes.

Sotsialismi majandusseaduste tunnetamine ja nende toime tundmaõppimine. Sotsialistliku majanduse plaani-pärase arendamise objektiivne vajalikkus ja võimalikkus. Subjektiivsete ja fetišistlike kontseptsioonide kriitika sotsialismi majandusseaduste iseloomu küsimuses.

Sotsialistliku riigi majanduslik osa. *7000*

Kommunistliku partei ja sotsialistliku riigi majanduspoliitika teaduslikud alused.

Demokraatliku tsentralismi printsiip sotsialistliku majanduse juhtimisel. Sotsialistliku riigi funktsioonid rahvamajanduse organiseerimisel ja juhtimisel. Ühtse riigipoliitika teostamine tehnilise progressi, kapitaal mahutuste, tootmise paigutamise, töötasu, hindade ja rahanduse alal. Majanduslike, ühiskondlike ja administratiivsete juhtimismeetodite õige ühendamine.

Revisionismi kriitika sotsialistliku omanduse ja sotsialistliku riigi majandusliku osa küsimuses.

15. TEEMA.

Sotsialismi põhiline majandusseadus

Sotsialismi põhilise majandusseaduse olemus.

Vajaliku töö ja lisatöö iseärasused sotsialismi tingimustes. Vajaliku produkti piiride laiendamine sotsialismi tingimustes. Tegurid, mis määravad vajaliku produkti tegeliku taseme.

Tootmise ja tarbimise vastastikune seos sotsialismi tingimustes, nende vahelise antagonistliku vastuolu puudumine. Vastuolu juba saavutatud tootmistaseme ja sotsialistliku ühiskonna järjest kasvavate vajaduste vahel ning selle vastuolu lahendamise vahendid.

Töötajate elatustaseme näitajad sotsialismi tingimustes ja selle tõstmise teed.

Väikekodanlike, dogmaatiliste ja revisionistlike seisukohtade kriitika sotsialismi tingimustes toimuva tootmise eesmärgi ja sotsialismi põhilise majandusseaduse küsimuses.

16. TEEMA.

Sotsialistliku majanduse plaanipärane arendamine

Rahvamajanduse plaanipärase arenemise seaduse olemus.

Plaanipärasus ja proportsionaalsus. Sotsialistliku majanduse arenemise tähtsamad proportsioonid ja nende täiustamine. Tootmise majandusliku efektiivsuse plaanipä-

rane tõstmine kõige progressiivsemate tehnikasuundade ja tähtsaimate rahvamajandusharude kiire arendamise alusel. Tootlike jõudude paigutamise sotsialistlikud printsiibid. Majanduslike disproportsioonide ärahoidmise teed.

Sotsialistliku planeerimise teaduslikud alused, printsiibid ja meetodid. Plaanide teaduslik-tehnilise ja majandusliku põhjendamise meetodid.

Matemaatika ja elektronarvutusmasinate rakendamise vajalikkus planeerimise täiustamisel.

Planeerimise iseärasused põllumajanduslikus tootmis-kooperatiivis.

Plaanilise juhtimise täiustamine kommunismi laiahaardelise ehitamise ajajärgul.

Dogmaatiliste ja revisionistlike seisukohtade kriitika sotsialistliku majanduse planeerimise küsimustes.

IV. T E E M A.

Ühiskondliku töö viljakuse järjekindel kasv sotsialismi tingimustes

Ühiskondliku töö viljakuse järjekindla kasvu seadus sotsialistlikus ühiskonnas. Ühiskondliku töö viljakuse kasvu näitajad. Tööviljakuse tõstmise tegurid ja reservid sotsialistlikus majanduses ja nende kasutamise meetodid. Tehnilise progressi põhisuunad ja nende majanduslik efektiivsus.

Tööjõuressursside kasutamine. Töötajate üldise kultuuritaseme ja tehnilise ettevalmistuse taseme järjekindel tõus. Insener-tehniliste töötajate osa.

Sotsialistliku töökooperatsiooni iseärasused ja selle eelised kapitalistliku töökooperatsiooniga võrreldes. Ühiskondlik tööjaotus ja selle arenemine sotsialismi tingimustes. Tootmise spetsialiseerimine, koopereerimine ja kombineerimine ning nende efektiivsus. Tootmise kontsentratsiooni ja ühiskonnastamise kasv. Sotsialistlik töödistsipliin. Ainujuhtimise ühendamine töötajate laialdase osavõtuga tootmise juhtimisest. Töö organiseerimise iseärasused kolhoositootmises. Sotsialistlik võistlus ja selle osa ühiskondliku tootmise arendamises.

Tööviljakuse kasvu tähtsus sotsialistliku tootmise laiendamise ja töötajate elutaseme tõstmise seisukohalt.

Tööpäev sotsialistlikus ühiskonnas. Tööpäeva järje-

kindel lühendamine ja töötingimuste parandamine sotsialismi tingimustes. Tööajafondi kasutamise parandamise intensiivsed ja ekstensiivsed tegurid. Vaba aja pikenemine ja ühiskonna liikmete igakülgne arenemine.

18. T E E M A.

Kaubatootmine ja raha sotsialismi tingimustes

Kaubatootmise iseärasused sotsialistlikus ühiskonnas. Ekslike kujutluste kriitika, nagu ei sobiks kaubalis-rahali-
sed suhted kokku sotsialistliku plaanimajandusega.

Kaup ja selle omadused sotsialismi tingimustes. Toodangu kvaliteedi ja töökindluse süstemaatilise tõstmise vajalikkus. Kaubas kehastunud töö kahesugune iseloom. Kauba väärtuse suurus. Individuaalne tööaeg ja ühiskondlikult vajalik tööaeg. Kaubatootmise vastuolud sotsialismi tingimustes.

Raha olemus ja iseärasused sotsialismi tingimustes. Raha funktsioonid.

Väärtusseaduse kasutamine sotsialistlikus majanduses. Kaubalis-rahaliste suhete edasise tugevdamise ja parima kasutamise teed kommunismi ehitamise ajajärgul.

19. T E E M A.

Töö järgi jaotamine. Ühiskondlikud tarbimisfondid

Jaotamisele kuuluva ühiskondliku produkti osa. Tarbe-
esemete jaotamise vormid.

Töö järgi jaotamine on sotsialismi majandusseadus. Töö järgi jaotamise tähtsus sotsialistliku tootmise arendamisel. Töö järgi jaotamise vormid.

Palk sotsialistlikus ühiskonnas ja tegurid, mis määravad palga suuruse. Palga diferentseerumine. Palgavormid ja -süsteemid ning nende täiustamise teed.

Reaalpalk ja selle tõusu tegurid. Töötasu taseme erinevuste järkjärguline vähendamine. Tööviljakus ja palk.

Töötasu vormid põllumajanduslikus tootmiskooperatiivis. Töö tasustamise tingimuste võrdsustamine riiklikes ettevõtetes ja koihoosides.

Ühiskondlike tarbimisfondide koosseis ja allikad.

Reaaltulude järjekindel kasv kommunismi ehitamise ajajärgul. Ühiskondlike tarbimisfondide laiendamine. Kor- teriprobleemi lahendamine ja paremate elutingimuste loo- mine. Rahva tarbimise teaduslikud alused.

Dogmaatiliste ja revisionistlike seisukohtade kriitika küsimuses, mis puudutab töötajate materiaalselt huvi ühis- kondliku tootmise arendamise vastu.

20. T E E M A.

Isemajandamine. Fondide käive

Isemajandamise olemus ja organiseerimise printsiibid. Ettevõtete operatiivse iseseisvuse ja initsiatiivi laienda- mine riiklike plaaniülesannete alusel. Kogu ühiskonna huvide õige ühendamine iga tootmiskollektiivi ja iga töö- taja huvidega.

Sotsialistlike ettevõtete fondid. Tootmisfondide käive. Tootmisaeg ja tööperiood. Ringlusaeg. Käibe kiirus. Toot- misvahendite kasutamise progressiivsed normid. Ettevõ- tete vahendite tasuvuse kiirendamise teed.

Ettevõtete tootmis-põhifondid ja nende kasutamise parandamise teed. Põhifondide kulumine, amortisatsioon ja asendamine. Uue tehnika majanduslik efektiivsus ja selle kindlaksmääramise meetodika.

Käibefondid. Käibefondide normeerimine ja tootmise rütmilisuse tagamine. Käibefondide parema kasutamise teed. Ringlusfondid. Ettevõtete käibevahendid ja nende koosseis.

Isemajandamise iseärasused põllumajanduslikus toot- miskooperatiivis. Põllumajandusliku kooperatiivi tootmis- fondid ja nende käive.

Isemajandamise igakülgse tugevdamise vajalikkus kommunismi laiahaardelise ehitamise ajajärgul. Isema- jandavate ettevõtete plaaninäitajate ja materiaalse stimu- leerimise täiustamise probleemid sotsialismilt kommunis- mile ülemineku ajajärgul.

21. T E E M A.

Hind, omahind ja ettevõtete puhastulu

Väärtus ja hind sotsialistlikus rahvamajanduses. Hin- dade kujundamise tegurid. Hindade süsteem ja hinna

struktuur. Sotsialistliku riigi hinnapoliitika. Hindade ja väärtuse lähenemise tendents. Uuele tehnikale hindade kehtestamise alused.

Kauba väärtus ja omahind. Omahinna struktuur ja selle alandamise teed.

Ühiskonna puhastulu. Riiklike ettevõtete puhastulu ja riigi tsentraliseeritud puhastulu. Sotsialistlike ettevõtete rentaabluse tõstmise teed.

Põllumajandussaaduste hindade kujundamise iseärasused. Kaubatoodang ja selle realiseerimise vormid. Omahind ja puhastulu kolhoosides ja sovhoosides.

Tööviljakuse kasv ja hindade alandamine. Hindade alandamise mõju elanikkonna ostuvõimele ja heaolule.

22. T E E M A.

Sotsialistlikud agrarsuhted.

Diferentsiaalrent

Põllumajanduse koht ja tähtsus ühiskondliku tootmise süsteemis sotsialismi ajal. Agrarsuhted sotsialistlikus ühiskonnas. Riikliku ja kolhooslik-kooperatiivse omanduse ühendamine sotsialistlikus põllumajanduses. Põllumajandusliku tootmise iseärasused. Majandusliku taastootmisprotsessi ja loodusliku taastootmisprotsessi vastastikune seos. Majanduslike tegurite juhtiv osa põllumajandusliku tootmise arendamisel.

Rendisuhet sotsialismi tingimustes. Maaeraomanduse monopoli kaotamine ja absoluutse rendi likvideerimine. Diferentsiaalrendi tekkimise põhjused, tingimused ja allikad sotsialismi tingimustes. Diferentsiaalrent I. Looduslik ja majanduslik mullaviljakus. Diferentsiaalrendi I kujunemise tingimused. Diferentsiaalrent II. Põllumajandusliku tootmise intensiivistamine ja majandusliku mullaviljakuse tõstmine. Diferentsiaalrendi II kujunemise tingimused. Diferentsiaalrendi jaotamine ja ümberjaotamine.

Põllumajandussaaduste hindade kujundamise majanduslikud alused. Võrdsete majanduslike tingimuste loomine põllumajandusettevõtete rentaabluse tõstmiseks. Sovhooside ja kolhooside töötajate materiaalse huvi printsiibi elluviimine.

Kaubaringlus

Kaubaringluse sfäär ja vormid sotsialismi tingimustes. Tootmisvahendite ringlemine riiklike ettevõtete vahel. Materiaal-tehnilise varustamise süsteem ja selle täiustamise teed.

Kaubaringlus linna ja maa vahel. Põllumajandussaaduste riiklik kokkuost.

Rahvatarbekaupadega kauplemise vormid. Kolhoositurk ja selle majanduslik reguleerimine. Ühiskondliku toitlustamise arendamine.

Hulgihinnad ja jaehinnad. Ringluskulud. Jaehindade struktuur ja nende alandamise teed.

Kaupade nõudmine ja pakkumine sotsialismi tingimustes ning nende reguleerimise meetodid. Kaubanduse mõju tootmisele. Kaubanduse arendamine kommunismi ehitamise ajajärgul.

Riigieelarve, raharinglus ja krediit

Sotsialistliku rahanduse olemus ja osa. Sotsialistliku ühiskonna rahanduse iseärasused ja eelised kapitalistliku ühiskonna rahandusega võrreldes.

Riigieelarve ja selle osa rahvamajanduses. Sotsialistliku ühiskonna rahasüsteem. Raharingluse planeerimine.

Krediidi olemus ja osa sotsialismi tingimustes. Krediidi liigid ja krediteerimise printsiibid. Protsent. Pangad sotsialistlikus ühiskonnas. Riiklikud hoiukassad.

Riigieelarve, raharingluse, krediidi ja pankade edasise tugevdamise vajalikkus üleminekul sotsialismilt kommunismile.

Sotsialistlik taastootmine

Tootlike jõudude ja tootmissuhete sotsialistlik taastootmine. Matemaatiliste meetodite kasutamise vajalikkus sotsialistliku taastootmise optimaalse tempo ja optimaalsete proportsioonide kindlaksmääramisel.

Sotsialistliku ühiskonna natsionaalne rikkus ja selle põhilised elemendid. Ühiskondlik koguprodukt ja selle koostisosad. Lõplik produkt. Ühiskondliku koguprodukti naturaalne ja väärtuseline vorm. Sotsialistliku ühiskondliku tootmise kaks alajaotust. Ühiskondliku koguprodukti realiseerimine. Ühiskondliku tootmise kahe alajaotuse vahekord.

Natsionaalne tulu sotsialistlikus ühiskonnas ja selle kasvu tegurid. Natsionaalse tulu jaotamine ja ümberjaotamine. Materiaalse tootmise sfäär ja mittetootmissfäär. Elanikkonna ulatuslikuma ja parema teenindamise vajalikkus.

Riigieelarve ja rahanduse osa natsionaalse tulu jaotamisel ja ümberjaotamisel.

Akumulatsioonifondid. Sotsialistliku akumulatsiooni seadus. Sotsialistlik akumulatsioon ja kapitaalvahetused. Kapitaalvahetuste struktuuri parandamise ja nende efektiivsuse suurendamise teed.

Tarbimisfond. Akumulatsiooni ja tarbimise optimaalse ühendamise tingimused. Tarbimisfondi koosseis.

Tööjõu laiendatud taastootmine sotsialistlikus ühiskonnas ja täieliku töölerakendamise tagamine. Tööjõu jaotamine ja ümberjaotamine meie maa tootmisharude ja majanduspiirkondade vahel. Kõrgema haridusega spetsialistide ratsionaalne kasutamine. Materiaalse tootmise sfääris ja mittetootmissfääris töötajate arvu vahekorra muutumine. Sotsialistlik rahvastusseadus. Muutused elanikkonna struktuuris taastootmise käigus.

Taastootmise iseärasused kommunismi laiahaardelise ehitamise ajajärgul.

26. T E E M A.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine ja arendamine

Kommunismi tootlikud jõud ja materiaal-tehniline baas. Partei ja rahva majanduslik peaülesanne. Ülesanne kõige arenenumatele kapitalistlikele maadele järele jõuda ja neist ette minna toodangu hulgalt iga elaniku kohta.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise põhisuunad. Progressiivsed muutused rahvamajanduse ja selle harude struktuuris. Tööstuse, ehitustegevuse ja trans-

pordi osa kommunismi tootlike jõudude loomises. Töötajate kultuurilise ja tehnilise taseme järjekindel ning kiire tõus.

Teaduslik-tehnilise progressi maksimaalne kiirendamine. Teaduse muutumine täiel määral otseseks tootlikuks jõuks. Kogu maa täielik elektrifitseerimine. Atomisese energia üha ulatuslikum kasutamine. NSV Liidu ühtse energiasüsteemi loomine. Tootmisprotsesside, juhtimise ja kontrollimise mehhaniseerimine ning automatiseerimine. Tootmise kemiseerimine ja selle majanduslik efektiivsus. Loodusvarade kõige ratsionaalsem kasutamine.

Põllumajanduse arendamine kommunismi materiaaltehnilise baasi loomise ajajärgul. Põllumajandusliku tootmise intensiivistamine. Kommunismi eelised tootlike jõudude arendamisel ja kasutamisel.

Tootmise organiseerimise täiustamine kommunismile ülemineku ajajärgul. Ettevõtete spetsialiseerimise, kooperaerimise ja kombineerimise arendamine. Üleminek tööteaduslikule organiseerimisele. Planeerimise ja majanduse juhtimise parandamise vajalikkus. Sotsialistlike ettevõtete täiustamine ja nende arenemine kommunistliku ühiskonna ettevõteteks. Tööviljakuse tõusu tähtsus kommunismi materiaaltehnilise baasi loomisele.

27. T E E M A.

Tootmissuhete arendamine üleminekul kommunismile

Tootlike jõudude edasiarendamine ja järkjärguline üleminek tootmisvahendite ühtsele kommunistlikule omandusele.

Tootmisvahendite riikliku omanduse arendamine kommunistliku ühiskonna ehitamise perioodil. Kolhoosliku omanduse ja üldrahvaliku omanduse lähenemise teed. Linna ja maa majanduslike erinevuste likvideerimine. Põllumajandusliku töö muutumine tööstusliku töö eriliigiks.

Teed, mis võimaldavad üle minna rahvamajanduse juhtimise ja planeerimise riiklikult süsteemilt ühiskonna omavalitsusele.

Sotsialistliku töö kommunistlikuks tööks ümberkasvatamise materiaaltehnilised alused ja majanduslikud tingi-

mused. Vaimse ja füüsilise töö iseloomu muutumine. Kommunistliku töödistsipliini arendamine. Majanduslikud eeldused töö muutumiseks esimeseks eluvajaduseks. Elanikkonna haridus- ja kultuuritaseme tõstmise tähtsus.

Isikliku omandi arenemine üleminekul sotsialismilt kommunismile. Kommunistlikule jaotussüsteemile ülemineku majanduslikud tingimused. Kommunistliku tootmise eesmärk. Nõukogude Liidus kõrgema elutaseme saavutamine kui mis tahes kapitalismimaal tootlike jõudude edasiarendamise ja tööviljakuse järjekindla tõstmise alusel. Materiaalsete ja moraalsete tööstiimulite õige ühendamise vajalikkus.

Kaubalis-rahaliste suhete arenemise perspektiivid kommunismile ülemineku ajajärgul.

28. T E E M A.

Sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise majanduslikud seaduspärasused

Sotsialistliku maailmasüsteemi põhijooned ja tema eelised kapitalistliku maailmasüsteemiga võrreldes. Sotsialismi majandusseaduste toime iseärasused sotsialistliku maailmasüsteemi ulatuses. Vajadus orgaaniliselt ühendada rahvusmajanduse arendamiseks tehtavad jõupingutused ja sotsialistlike maade majandusliku koostöö laiendamiseks tehtavad ühised jõupingutused. Sotsialistliku maailmasüsteemi edasiarenemise ja tugevnemise tingimused.

Sotsialistlik rahvusvaheline tööjaotus ja töökooperatsioon. Nende osa sotsialismimaade materiaalsete, tööjõu- ja rahaliste ressursside ratsionaalse ja efektiivse kasutamise kindlustamises. Tootmise ratsionaalne paigutamine.

Majandusliku koostöö põhivormid. Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu. Rahvamajandusplaanide koordineerimine. Väliskaubandus ja selle tähtsus. Sotsialistlik maailmaturg. Hindade kujundamise printsiibid sotsialistlikus maailmamajanduse süsteemis. Vastastikuste krediitide andmine. Vastastikune teaduslik-tehniline abistamine. Teaduse ja tehnika planeerimine rahvusvahelises ulatuses. Koostöö kaadri ettevalmistamisel. Mitme maa rahvamajandust teenindavate ettevõtete ühine ehitamine. Akumulatsiooni programmi ja kapitaalehituse programmi koordineerimise vajalikkus.

Sotsialistlike maade majanduse arenemise taseme ühtlustamine. Rahvumajanduste lähendamine ja ühtse maailmamajanduse loomise perspektiivid.

Kahe maailmasüsteemi majanduslik võistlus. Sotsialismi võidu saavutamise teed rahulikus majanduslikus võistluses kapitalismiga.

Reformismi, revisionismi ja dogmatismi kriitika sotsialismi maailmasüsteemi arenemise ja kahe maailmasüsteemi võistluse küsimustes.

**Poliitilise ökonomia kursuse programmi
kohustusliku kirjanduse
nimekiri¹**

- K. Marx, Kapital, I kd., ptk. 1, 3, 4, § 3; ptk. 5, 6, 8, § 1; ptk. 10—14, 17—21, 24. Tallinn, 1953.
- K. Marx, Kapital, II kd., 8. ptk., § 1. Tallinn, 1958.
- K. Marx, Kapital, III kd., ptk. 1, 9, 16, 17, 21, 38, 40, 45. Tallinn, 1962.
- K. Marx, Gotha programmi kriitika, IV. Tallinn, 1957.
- F. Engels, Anti-Dühring, teine osa, ptk. I, V—VIII; kolmas osa, II ptk. Tallinn, 1954.
- V. I. Lenin, Niinimetatud turgude-küsimuse kohta, osad I—III. Teosed, 1. kd.
- V. I. Lenin, Kapitalismi arenemine Venemaal, I ptk., osad I, VI, VIII; II ptk., XIII osa. Teosed, 3. kd.
- V. I. Lenin, Retsensioon. A. Bogdanov, Majandusteaduse lühikursus. Teosed, 4. kd.
- V. I. Lenin, Higi väljapressimise «teaduslik» süsteem. Teosed, 18. kd.
- V. I. Lenin, Karl Marx, osad «Väärtus» ja «Lisaväärtus». Teosed, 21. kd.
- V. I. Lenin, Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium. Teosed, 22. kd.
- V. I. Lenin, Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded. Teosed, 27. kd.
- V. I. Lenin, Majandus ja poliitika proletariaadi diktatuuri ajajärgul. Teosed, 30. kd.
- V. I. Lenin, Kooperatsioonist. Teosed, 33. kd.
- V. I. Lenin, Ühtsest majandusplaanist. Teosed, 32. kd.
- V. I. Lenin, Kuidas organiseerida võistlust? Teosed, 26. kd.
- V. I. Lenin, Teaduslik-tehniliste tööde plaani visand. Teosed, 27. kd.
- V. I. Lenin, Toitlusmaksust (Uue poliitika tähendus ja tingimused). Teosed, 32. kd.
1957. ja 1960. aastal Moskvas toimunud kommunistlike ja töölispartei esindajate nõupidamiste dokumendid. Tallinn, 1964.
- Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tallinn, 1965.
- L. I. Brežnev, NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise pakilistest abinõudest. Ettekanne NLKP Keskkomitee pleenumil 24. märtsil 1965. NLKP Keskkomitee pleenumi otsus, vastu võetud 26. märtsil 1965. Tallinn, 1965.

Sept

¹ Oma kõrgema õppeasutuse tingimustest lähtudes võivad kateedrid allpool nimetatud teoste ja dokumentide alusel koostada selle kirjanduse loetelud, mida soovitatakse seminarideks valmistumisel. Nendesse loeteludesse võib võtta ka muid algallikaid, õpikuid, nõukogude majandusteadlaste teoseid, statistilisi teatmikke ja muud majandusteaduslikku kirjandust.

TUNNIPLAAN

kõrgematele õppeasutustele

Jrk. nr.	Teemade nimetused	Tundide arv 110-tunnilise programmi järgi	Tundide arv 130-tunnilise programmi järgi
1	Poliitilise ökonomia aine	2	2
2	Kapitalismieelsed tootmisviisid	—	—
	I osa. Kapitalistlik tootmisviis	20	28
	<i>A. Kapitalistliku tootmisviisi üldised alused.</i>		
	<i>Monopolismieelne kapitalism</i>	14	18
3	Kaubatootmine. Kaup ja raha		
4	Kapital ja lisaväärtus		
5	Palk kapitalismi tingimustes		
6	Kapitalistliku akumulatsiooni üldine seadus		
7	Kapitali ringkäik ja käive		
8	Lisaväärtuse muundumine kasumiks ja protsendiks		
9	Maarent. Kapitalismi arenemine põllumajanduses		
10	Ühiskondliku kapitali taastootmine. Majanduskriisid		
	<i>B. Monopolistlik kapitalism — imperialism</i>	6	10
11	Imperialismi majanduslikud põhitunnused ja ajalooline koht		
12	Maaailma kapitalismi majandus tema üldkriisi perioodil		
	II osa. Kommunistlik tootmisviis	22	30
13	Sotsialismile ülemineku majanduslikud seaduspärasused		
14	Tootmisvahendite sotsialistlik omandus. Sotsialistliku riigi majanduslik osa		
15	Sotsialismi põhiline majandusseadus		
16	Sotsialistliku majanduse plaanipärane arendamine		
17	Ühiskondliku töö viljakuse järjekindel kasv sotsialismi tingimustes		
18	Kaubatootmine ja raha sotsialismi tingimustes		
19	Töö järgi jaotamine. Ühiskondlikud tarbimisfondid		

Jrk. nr.	Teemade nimetused	Tundide arv 110-tunnilise programmi järgi	Tundide arv 130-tunnilise programmi järgi
20	Isemajandamine. Fondide käive		
21	Hind, omahind ja ettevõtete puhastulu		
22	Sotsialistlikud agraarsuhted. Diferentsiaalrent		
23	Kaubaringlus		
24	Riigieelarve, raharinglus ja krediit		
25	Sotsialistlik taastootmine		
26	Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine ja arendamine		
27	Tootmissuhete arendamine kommunismile üle- minekul		
28	Sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise ma- janduslikud seaduspärasused		
Kokku		44	60
SEMINARID			
I osa. Kapitalistlik tootmisviis			
		32	34
1	Kaup ja raha		
2	Kapital, lisaväärtus ja palk		
3	Kapitalistliku akumulatsiooni üldine seadus		
4	Kapitali ja lisaväärtuse vormid. Maarent		
5	Ühiskondliku kapitali taastootmine. Majandus- kriisid		
6	Imperialismi majanduslikud põhitunnused		
7	Maailma kapitalismi majandus tema üldkriisi perioodil		
II osa. Kommunistlik tootmisviis			
		34	36
8	Sotsialismile ülemineku majanduslikud seadus- pärasused		
9	Tootmisvahendite sotsialistlik omandus. Sotsia- listliku riigi majanduslik osa		
10	Sotsialismi põhiline majandusseadus		
11	Sotsialistliku majanduse plaanipärane arenda- mine		
12	Ühiskondliku töö viljakuse järjekindel kasv sotsialismi tingimustes		

Jrk. nr.	Teemade nimetused	Tundide arv 110-tunnilise programmi järgi	Tundide arv 130-tunnilise programmi järgi
13	Kaubatootmine ja raha sotsialismi tingimustes		
14	Töö järgi jaotamine. Ühiskondlikud tarbimis- fondid		
15	Isemajandamine. Fondide käive. Hind, omahind ja ettevõtete puhastulu		
16	Sotsialistlik taastootmine		
17	Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine ja arendamine		
18	Tootmissuhete arendamine kommunismile üle- minekul		
19	Sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise majan- duslikud seaduspärasused		
	Kokku	66	70

*

Käesolev poliitilise ökonomia kursuse plaan on näitlik. Olenevalt õppekirjanduse olemasolust, ühe või teise probleemi aktuaalsusest ning kohalikest tingimustest võivad kõrgemate õppeasutuste kateedrid ise otsustada, millistel teemadel pidada loenguid, milliseid teemasid käsitleda seminaridel ja milliseid teemasid soovitada üliõpilastel iseseisvaks läbitöötamiseks.

MARKUSED

MARKUSED

ПРОГРАММА КУРСА ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭКОНОМИИ
ДЛЯ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

(110 и 130 часов)

На эстонском языке

Издательство «Ээсти Раамат»

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja E. Sõrgmus

Tehniline toimetaja E. Lumet

Korrektor O. Kajando

Ladumisele antud 1. XI 1965. Trükkimisele antud 10. XI 1965. Paber 54×84, 1/16.
Trükipoognaid 1,75. Tingtrükipoognaid 1,5. Arvestuspoognaid 1,27. Trükiarv 5000.
Tellimise nr. 8353. Hans Heidemanni nim. trükikoda, Tartu. Ülikooli 17/19. III

Hind 3 kop.

1—6

3 kop.

A-27209

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00429332 2